

Immaterieel Erfgoed & Musea

Over het samenwerken van musea en immaterieel erfgoedgemeenschappen

KENNISCENTRUM
IMMATERIEEL
ERFGOED
NEDERLAND

in samenwerking met:

Werkplaats
immaterieel
erfgoed

Deel I: Introductie

Deel II: Workshop

Deel I: Introductie

- Immaterieel Erfgoed: wat wordt ermee bedoeld?
- Waarom als museum aan de slag gaan met immaterieel erfgoed?
- En hoe?

UNESCO 2003 Conventie

Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage:

‘Het immaterieel cultureel erfgoed betekent zowel de praktijken, voorstellingen, uitdrukkingen, kennis en vaardigheden als de instrumenten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd, die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun cultureel erfgoed.

Dit immaterieel cultureel erfgoed, overgedragen van generatie op generatie, wordt altijd herschapen door gemeenschappen en groepen als antwoord op hun omgeving, hun interactie met de natuur en hun geschiedenis, en geeft hen een gevoel van identiteit en continuïteit, en bevordert dus het respect voor culturele diversiteit en menselijke creativiteit.’

2003 UNESCO Verdrag

Immaterieel erfgoed:

- Cultuuruitingen die door '**gemeenschappen, groepen** en, in sommige gevallen, **individuen**' worden beleefd als erfgoed en die hen een gevoel van **identiteit** en **continuïteit** geven.
- Immaterieel erfgoed is **levend erfgoed**.
- Het is **dynamisch erfgoed**: het wordt steeds opnieuw vormgegeven in samenhang met maatschappelijke veranderingen en in interactie met de **sociale omgeving** en van generatie op generatie **doorgegeven**.

2003 UNESCO Verdrag

Immaterieel erfgoed:

- orale tradities en uitdrukkingen, met inbegrip van taal als middel om immaterieel cultureel erfgoed over te brengen;
- podiumkunsten;
- sociale praktijken, rituelen en feestelijke gebeurtenissen;
- kennis en praktijken rond de natuur en het universum;
- traditionele ambachten.

Safeguarding van immaterieel erfgoed

= borgen, waarborgen, doorgeven, niet een stomp er overheen zetten, maar toekomstgericht: wegnemen van knelpunten, doorgeven van kennis

= holistische benadering

= gericht op de toekomst

= bottom-up

→ **actieve participatie van erfgoedbeoefenaren bij het borgen van immaterieel erfgoed**

Misverstanden

Immaterieel erfgoed

= relatief immaterieel

≠ 'het verhaal achter het object'

≠ oral history

≠ audiovisueel of digitaal materiaal

IMP

INTANGIBLE
CULTURAL
HERITAGE

&

MUSEUMS
PROJECT

Het Intangible Heritage & Museums Project (IMP)

... heeft tussen 2017 en 2020 invalshoeken, interacties en praktijken van musea op het gebied van immaterieel erfgoed onderzocht. Er zijn meer dan 80 musea gesproken en talrijke erfgoedgemeenschappen gehoord om te onderzoeken wat beide aan een samenwerking hebben.

De voorbeelden van de inspiratiekaarten komen voort uit presentaties gehouden in het kader van IMP.

Het Intangible Heritage & Museums Project (IMP)

Zie voor verdere informatie:

- het boek *Museums and intangible cultural heritage: towards a third space for the heritage sector. A companion to discover transformative heritage practices for the 21st century* (incl. Nederlands-talige Executive Summary)
- een IMP online toolkit
- een bibliografie over het onderwerp

<https://www.ichandmuseums.eu>

Waarom zouden musea aan de slag moeten gaan met immaterieel erfgoed?

Brengt musea dichter bij uitdagingen in de huidige samenleving

- immaterieel erfgoed = sociale praktijken die van belang zijn bij processen van identificatie en sociale cohesie
- dringende maatschappelijke kwesties worden niet zelden in samenhang met immaterieel erfgoed bediscussieerd

Anansiboom, Nederlands Openluchtmuseum.
Onder de boom worden Afro-Caribische verhalen over de spin *Anansi* – en de koloniale geschiedenis – voorgedragen en besproken.

Waarom zouden musea aan de slag moeten gaan met immaterieel erfgoed?

- Participatief werken
- Nieuwe doelgroepen / bezoekers / allianties / netwerken
- Musea kunnen de verschillende stakeholders rond immaterieel erfgoed en de multiperspectiviteit laten zien en dialoog stimuleren
- Bijdragen aan safeguarding immaterieel erfgoed (immaterieel erfgoed als verantwoordelijkheid, ICOM museum definitie)

Waarom zouden musea aan de slag moeten gaan met immaterieel erfgoed?

- Dynamisering van de collecties van musea
- Collecties krijgen nieuwe betekenis

Samenwerking Sint Maarten en *Museum Catharijneconvent* in Utrecht

Hoe samenwerken met erfgoedgemeenschappen?

- Participatieve methodieken / co-creaties / constant dialog
- Gedeelde zeggenschap vanaf het begin af aan
- Misverstanden afbouwen (o.a. over begrippen)
- Vaardigheden opbouwen (divers museumteam?)
- Tijd nemen (op tijd plannen)
- Ruimte hebben (erfgoedgemeenschappen moeten zich 'thuis voelen' in het museum, museum moet museumgebouw verlaten)
- Inspirerende voorbeelden zoeken

Het **Zeeuws Museum** brengt lokale ambachtslieden, studenten en designers samen.

De 'win-win':

- Musea dichterbij de uitdagingen van de hedendaagse samenleving brengen
- Nieuwe doelgroepen aanspreken
- Collecties worden dynamischer
- Musea dragen bij aan de bewustwording rond immaterieel erfgoed en spelen een rol in de transmissie = safeguarding
- Musea kunnen de verschillende betrokkenen rond immaterieel erfgoed laten zien en dialoog stimuleren
- Reflectie op rol van musea als instellingen die identiteiten creëren en een rol spelen in processen van 'heritage making'

Imagine IC (Amsterdam) brengt studenten, leerlingen, museum experts, erfgoed beoefenaren en anderen samen en daagt hen uit om over hun diverse emoties bij immaterieel erfgoed in gesprek te gaan.

Deel II: Workshop

Inspiratiekaarten

In groepen van niet meer dan 10 deelnemers: iedereen krijgt drie kaarten

I Lees de drie kaarten (5 min)

- Selecteer **1 kaart** die je inspirerend vindt

II Tafelronde (15 min)

- Lees je kaart hardop voor
- Leg aan de groep uit wat je **inspirerend** vindt

III Discussie 1 (15 min)

- Welke **uitdagingen** zie je (in het algemeen)?
- Waarom zou het **problematisch / moeilijk** zijn om iets vergelijkbaars in jouw museum te realiseren?

IV Discussie 2 (15 min)

- Wat zou je **nodig** hebben om met immaterieel erfgoed en de beoefenaren aan de slag te gaan?

V Plenaire afsluiting (10 min)

- Als meerdere groepen parallel gewerkt hebben, komen de groepen bij elkaar
- De resultaten worden **samengevat**

Inspirerend worden gevonden

- ...
- ...
- ...

Als uitdaging wordt ervaren

- ...
- ...
- ...

Oplossingen worden gezien in

- ...
- ...
- ...

